

Verók Attila

Ezer eleven esztendő Egerben

Eger ezer éve (szerkesztette: Kristóf Ilona és Berecz Anita)

Általános jelenség volt a 18. századi Európa nagy részén, így Magyarországon is, hogy módszeresen kezdték el gyűjteni a nemzeti és nemzetiségi kötődésű iratokat, tárgyi emlékeket, megteremtve ezzel a következő évszázad során megvalósuló, nagy kulturális közintézmények (könyvtárak, levéltárak, múzeumok) alapjait. Ennek a felfokozott *patrioticum*-gyűjtésnek természetes velejárója lett, hogy a nemzeti és nemzetiségi erővonalaktól sokszor eltérő regionális, illetve lokális gyűjtemények is kezdtek kialakulni. Ha pedig fizikailag egybehordottt kollekciónak nem is formálódott ki mindenütt, létrejöttek a nagyobb regionális gyűjtemények állományából kiszűrt, jól körülrajzolható földrajzi határokkal rendelkező kistérségek és települések történetét, kultúráját, gazdaságát, etnográfiai sajátosságait, általános életviszonyait stb. bemutató összefoglalások: megszületett a helytörténetírás.

Az embereknek természetes létszükséglete a közösségbe tartozás. Ez identitásunk alapja is. A nemzetállamok kialakulása után természetesen bontakozott ki a nemzeti hovatartozás, a nemzeti önazonosság kérdése, amely mára mindannyiunk meghatározó életérzésévé, lelki építőkövévé vált. Sokkal régebbre, egészen a kisebb embercsoportok alkotta közösségek koráig nyúlik vissza azonban a helyi identitás genezisének jelensége. A legerősebb, minden értelemben megtartó kötelék ugyanis közvetlen környezetünkhöz fűz mindannyiunkat. Ez az éltető közeg mindennapi egzisztenciánk legszilárdabb fundamentuma. Nem véletlen tehát, hogy szülőhelyünkhöz, gyermek- vagy ifjúkorunk élettereihez, de akár érett felnőttként családalapításunk helyszínéhez is mindig szorosabb szálak kötnek bennünket, mint hazánk vagy a nagyvilág egyéb színhelyeihez. Sokakban ez a kötődés csak látens módon bújik meg, mások viszont hangot is adnak neki. Ez a nemes belső kényszer többek között a hagyományörző csoportok, lokálpatrióta egyesületek, tradicionális kézműves tevékenységek stb. működésének motorja. Ugyanez az immanens presszió sarkall többeket arra, hogy intellektuális érdeklődésüknél fogva hely-, illetve régiótörténeti áttekintéseket írjanak. Értő és közérthető módon adva át azokat a helyi közösséget összekovácsoló ismereteket, amelyekhez mások csak nagy nehézségek árán vagy egyáltalán nem juthatnának hozzá, mivel a sors egyéb jellegű feladatokat jelölt ki számukra.

A helytörténetírás nem könnyű munka. Legnehezebb része talán az anyaggyűjtés, a források feltárása, az adatok megfelelő csoportokba rendezése. Ha ez az alaptevékenység elmarad, vagy csak felületes, nincs értelme a nagyközön-

séget érdeklő végtermék, azaz az interpretáció, a nagy összegzés(ek) megírásának sem. Bár a torzó is több a semminél, jobbára hamis képet mutat. Folyamatosan törekedni kell tehát a minél teljesebb ábrázolásra. A tudományos kutatások előrehaladtával, újabb és újabb kútfők napvilágra kerülésével elkerülhetetlenné válik, hogy a korábbi helytörténeti összefoglalásokat időről időre felülvizsgáljuk, az azokban foglalt tudnivalókat újrarendezzük, kiegészítsük, továbbírjuk – mindenkor tisztelve a nagy elődök munkássága előtt.

Hasonló szükségszerűség hívta életre azt a jelen írásban bemutatandó, Kristóf Ilona és Berecz Anita szerkesztésében megjelent kötetet is, amely Eger évezredes múltját követi végig a modern kor elvárásainak megfelelően. Az alliteráló cím, melynek nyelvi megformálására ennek a recenzióknak a címe tudatosan játszik rá, már a maga egyszerűségében figyelemfelhívó. Ezt a hatást csak erősítik a múltat és a jelent egy-egy képben ötvöző borítófotók is, melyek Berán Dániel leleményességét dicsérik. A keménytáblás, minőségi papírra nyomott, rengeteg illusztrációval, valamint elegáns formában és emészthető mennyiségben adagolt, tipográfiaileg egymástól jól elkülönített „szövegdózisokkal” ellátott kötet lényegében Nagy József 1978-ban Budapesten napvilágot látott, vaskos Eger-történetét adaptálja népszerű formában, szemet gyönyörködtető képeivel megszólítva azt az olvasói réteget is, amelyiket a pusztá betűtenger csak elrémisztené a könyv kézbevételestől.

Az albumszerű kötetet egy olyan kutatói gárda állította össze, amelynek tagjai az Eszterházy Károly Egyetem és a Dobó István Vármúzeum munkatársai, és évek óta egy város-, illetve régiótörténeti kutatócsoportban végzik tudományos tevékenységüket. Mindannyiuk más-más korszak avatott kutatója, ennek köszönhetően érdeklődési körük teljes mértékben lefedi a tárgyalt ezer év teljes vertikumát. Munkájukat a kötet címlapverzóján nevesített további személyek is segítették ötleteikkel, fotódokumentumaikkal, még publikálatlan kutatási eredményeik önzetlen átengedésével, technikai közreműködésükkel.

A rektori előszót követően Kristóf Ilona, A. Halász Ágoston és Buzás Gergely a középkori Egerbe repítik vissza az érdeklődő olvasót. A honfoglalás korától (9. század vége) a mohácsi csatáig (1526) tartó hosszú történelmi korszakot feldolgozó fejezetben elsősorban az elmúlt évtizedek régészeti ásatásai nyomán kirajzolódó friss ismeretek bemutatása jelenti az újdonságot a Nagy József-féle monográfiához képest. A szöveget szenzációs légifotók, építészeti részletfelvételek, rekonstrukciós rajzok és egy ritkán látott portolán (középkori tengeri hajózási kézikönyvből származó térkép) teszi igazán szemléletessé a korabeli kódexekből már jól ismert iniciálék, miniatúrák, uralkodói és püspöki portrék mellett. Angelino Dulcert 1339-ből származó, az album teljes 22. oldalát kitöltő portolánkivágatán érdemes lett volna jelölni Eger helyét, hiszen az avatatlan szem számára jelen formájában

teljességgel átláthatatlan a vonalak és helynevek részben tótágast álló tömkelege. A fejezetben érdekes és a nagyközönség számára talán kevésbé ismert leírások olvashatók az egri püspökök és a helyi székeskáptalan tartós vizsáljáról, az egri királysírokról, II. István(?) és Imre király feltételezett végső nyughelyeiről, Eger vasfejű (Ludányi Tamás) és bukolikus dicsfényvel övezett, gondoskodó (Estei Hippolit) püspökeiről, valamint az egykor Egerben járt magyar királyokról (Hunyadi Mátyás, II. Ulászló). A tipográfiaiailag is önálló, keretbe foglalt passzusok sorozata önmagában is élvezetes olvasmányt nyújt azok számára, akik nem kívánnak elmélyedni a középkor komor egri világának átfogó leírásában.

A Magyar Királyság sorsát évszázadokra megpecsételő mohácsi csatavesztés utáni másfél évszázadot mutatja be a következő fejezet, melynek záróakkordja Eger várának töröktől való visszafoglalása (1687). Az áttekintés a korszak kiváló ismerőjének, Borbély Zoltánnak a tollából született, aki ebben a modern összefoglalásban túllép Eger 1552. évi győztes ostromának sablonos ismertetésén, és a vitán felül álló módon jelentős törökverést nem pusztán a Gárdonyi Géza regénye nyomán közszájon forgó várvívás sokszor dagályosnak tűnő toposzával írja le, hanem tágabb kontextusba illeszti azt. Rámutatva ezzel a középkori Magyarországot délről és keletről karéjban körülvevő végvárrendszer egyes várainak szerepére és az egész struktúra működési mechanizmusára. A fejezetben olvashatunk többek között a két magyar király hatalmi vetélkedését az Egri Egyházmegyében leképező kettős püspökállításról, a 16. század közepén zajlott 38 napos ostrom históriájáról, az egri bikavér legendájáról, a püspöki központ ikonikussá váló várának eretnekséggel vádolt, református hitre tért katonáiról, a 17. század utolsó harmadára keleti város képét mutató Eger jellegzetességeiről és a „Felföld kapujának” kevésbé propagált, második ostromáról, amikor a kulcsfontosságú vár az oszmánoktól a Habsburgok kezére került. Ezt a részt is kiváló képek illusztrálják, melyek közül újszerűségük okán kiemelkednek az egri vár rekonstrukciós ábrázolásai, továbbá ritkán látható mivolta miatt Ottavio Baldigara itáliai építész várépítési tervrajza.

A következő fejezet az 1687 utáni polgári típusú, elhúzódozó újjáépítés időszakát tárgyalja, valamint a történeti diskurzusban csak „hosszú 19. századnak” nevezett, 1914-ig tartó éra társadalmi és gazdasági történéseibe enged bepillantást. A bemutatás során megismerkedhetünk Eger város mai címerének Fenessy György egri püspök 17. századi heraldikai jelvényéig visszanyúló történetével, a törökből lett egri újkeresztények beilleszkedésének nehézségeivel, a korszak egri püspökeinek építkezéseivel, Mikszáth Kálmánnak köszönhetően egy különös házasság egri szálával, II. Rákóczi Ferenc egri tartózkodásának körülményeivel, az ország első kórházának és Eger első patikájának történetével, a Líceumhoz kötődő oktatás és háttérintézményeinek sajátosságaival, a magyar Szent Korona egri őrzésének (1809), továbbá Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, majd Ferenc József Egerben töltött

napjainak történetével – és még számtalan érdekes mozaikkal Eger történetének színes tablójáról. Az egyes apróbb témák nagyjából egyenlő mértékű tárgyalásának harmóniája egy helyen törik meg: az 1848 utáni pártpolitikai és választójogi események aprólékos ismertetésénél, amely hangsúlyosan a többi tárgyalt rész-téma fölé nő. A túldimenzionálás okára a fejezet szerzői, Berecz Anita és Kristóf Ilona nem adnak magyarázatot, így az olvasó maga próbálhat meg rájönni a rejtély nyitjára. Az ok talán Eger, illetve Heves vármegye kitüntetett szerepével magyarázható a magyarországi parlamentarizmus 19. századi történetében? Itt is olyan különlegességet kell keresnünk, mint az „egriség” (Bakó Ferenc) egyik jellegzetes megnyilvánulási formájában, a Magyarországon, sőt egész Európában a 20. század közepéig egyedülként túlélő, majd a század végén főnixként újjászülető fertálymesterség élő hagyományában? Erre és még sok más kérdésre remélhetőleg választ kapunk majd egy nyilvános könyvbemutató során.

Ez az összetett fejezet nem csupán a fentiekben elmondottak miatt „lóg ki” a sorból, hanem azért is, mert itt az eseménytörténet, illetve a társadalom- és gazdaságtörténet elmondása párhuzamosan futó szálakra szakad, míg a többi fejezetben ez homogén módon valósul meg. Itt a szerzőknek olyan mennyiségű ismeretanyagból kellett még emészthető mennyiségű információt csokorba szedniük, és befogadható körítéssel találniuk, hogy az óhatatlan ismétlődésekkel járó, párhuzamos elbeszélést eredményezett. Az ismétlődések azonban olyan intellektuális eleganciával vannak beleszőve a szöveg finom vásznába, hogy a gyakorlatlan szem nemes egyszerűséggel átsiklik felettük. A kiadvány születésének apropója szempontjából pedig ez a legfontosabb: a széles közönségnek szánt, figyelmet megragadó és érdekességeket közlő, fennakadások nélküli tanulmányozást lehetővé tevő tudományszerűsítő szöveg. Ennek a kritériumnak a kiadvány tökéletesen megfelel. Bizton állíthatjuk, hogy megfelelő reklámozást követően a könyv népes olvasótáborra sem marad el.

Az első világháborút követő egri fejlődést tárgyaló utolsó fejezet szerzője Kozári József, az 50-es évek történetének egyik legkiválóbb helyi kutatója. Értelemszerűen az általa írt rész tartalmazza a legtöbb korabeli fényképet, képeslapot, sőt filmből készített vágóképet, hiszen itt már ilyen típusú dokumentumok is a kutató rendelkezésére állnak. A korszakból igazi „egrikumként” emelhetjük ki az ún. Egri Norma néven elhíresült szegényügyi intézkedési tervet, amelyet 1936-ban Magyar Norma néven országos méretekben is alkalmaztak. Szintén Eger korabeli központi szerepére utal, hogy a katolikus püspöki kar munkáját a 40-es évek végén az esztergomi és a kalocsai érsek bebörtönzése miatt Czapik Gyula egri érsek irányította. Az 1956-os egri sortűz ugyancsak egyedivé teszi szűkebb pátriánk történetét, ahogyan a mára bevásárlóközponttá metamorfizálódó Egri Dohánygyár tevékenysége, az egri bikavér hírnevét módszeresen leromboló egykori Eger-

vin Borgazdaság vagy a Csebokszári lakótelep hagyomány szerint madártávlatból CCCP alakot formáló tömbházai is. A fejezet és egyben a kötet záródátuma 2000. Az új évezred történéseit már egy következő összefoglalás lesz hivatott bemutatni, amikor kellő távolságra kerülünk mindennapi életünk eseményeitől, és higgadt mértéktartással, elfogultságtól mentesen tudunk majd róluk nyilatkozni. Addig is hagyjuk, hogy Eger három kiemelkedő vonzereje: az évszázadok óta használt gyógyvíz, a múlt ködébe vesző eredettel rendelkező szőlőtermesztés és borkultúra (együtt a gasztronómiával) és a fordulatokban gazdag történelmi múlt (szimbólumaként az egri várral) továbbra is turisták tízezreit csalogassa a városba és környékére, akik az ittlakók mellett haszonnal forgathatják a fentiekben bemutatott decens kiadványt.

Zárásképpen két, számomra érthetetlen dologról kívánok még megemlékezni. Nem tudok napirendre térni afölött, hogy a minden tekintetben kifogástalan minőségű albumban hogyan maradhattak benne következetesen helytelen hangrendű toldalékkal ellátott évszámok, noha a kötet gondos nyelvi ellenőrzésen is átesett. Sokkal fogasabb kérdés azonban számomra, hogy a főszerzőt követő archontológiai rész után mintaszerűen összeállított, ajánlott szakirodalom – néhány ritka kivételtől eltekintve – miért nem tartalmazza azoknak a kiadványoknak a bibliográfiai adatait, amelyek a helyi felsőoktatási intézményekben és az érdekségen tevékenykedő kutatók és/vagy kutatócsoportok kapcsolódó tudományos eredményeiről adnak számot.

Apróbb, kizárólag a szűkebb történész szakmát művelők ingerküszöbét elérő egyenetlenségekre irányuló kritikai megjegyzéseim ellenére őszinte meggyőződéssel ajánlom minden érdeklődő helyi és idelátogató vagy akár csupán távolról érdeklődő olvasó számára, hogy elmélyülten tanulmányozza ezt a nagyszerű könyvet, és segítségével vegyen részt abban a textológiai és imagológiai időutazásban, melyet a bemutatott könyvészeti remekmű mindenki számára felkínál.

(Líceum Kiadó, Eger, 2020)

Frang Gizella

Lázadás és megalkuvás

Zentai László: Bolhasípok Jankó városában

Zentai László regénye, a *Bolhasípok Jankó városában* egy igazi tükör – hogy mennyire görbe, azt ítélje meg majd a kedves Olvasó! Még akkor is, ha a cselekménye fikció, ám a szereplők megformálása, a helyszín mozaikjai nagyon is valóságos világot ábrázolnak. Mert a kisvárosra szinte már az első sorokból ráismerhetünk, s később egyre több konkrét helyszín igazolja feltevésünket: Sopron, a vasfüggöny mögötti álmos, poros kisváros elevenedik meg a könyv lapjain. Nemcsak a megidézett határsáv, hanem a ma is létező, emblematisz helyek is azonosítják: a karmeliták hegye, az Erzsébet-kert, a Schmauser, a Rák-patak, Bánfalva vagy éppen Brennbergbánya. Jól körülhatárolható tehát térben, sőt, időben is a történet. Az 1970-es évek adják a fő vonalat, még akkor is, ha néha egy-egy visszaemlékezés nyomán visszaugrunk az időben, vagy a regény végén a már felnőtt Anna tér haza szülővárosába.

A történetet indító időpont sem lehet véletlen: 1977. november 8. Éppen a kötelezően és sablonos lózungokkal megünnepelt Nagy Októberi Szocialista Forradalom másnapja (november 7. – „november hét a szabadság zászlódíszes napja” – ahogy a kötelezően zengett dal mondja)! A kötelező diktatórikus szabadságé, amely megszabja a viselkedést és a gondolkodást, ugyanakkor a holnapok tömege mégis bizonytalanságot, morális válságot mutat.

A lírai cselekmény főszereplője a címben idézett Jankó, a regénybeli Sárosi János, aki a 60-70-es évek Sopronának valós és jellegzetes figurája volt. Alakját G. Nagy Béla fotója is megidézi a könyv borítóján. Hiszen ez a télen-nyáron az utcákat járó, „imbolygó járású, cájgnadrágos, magas ember, kivágott orrú gumicsizmában” mindennapunk része volt: hol cikláment, hol hóvirágot árult a „nagyabécé” árkádjá alatt, hol gondolataiban elmerülve baktatott a Várkerületen. Volt, aki tartott tőle, más sajnálattal figyelte, sokan pedig egyenesen tudni vélték, hogy a kommunista diktatúra tette tönkre az egykor jobbra érdemes férfit, ahogy apám, aki olykor szóba is elegyedett vele – két deklasszált elem jól megérti egymást – szokta volt emlegetni: A Csiszárt... Különc figurája tehát, valós vagy felruházott üldöztetésével, remek választás volt az írótól, hogy főhőssé váljon.

A történet többi figurája közül is jó néhány felismerhető az idézett kort átélő soproniak számára. Ilyen például Tóth II. Zoltán rendőrszázlós, aki még nevében is nagyon hétköznapi, s még abban sem lehet első. És mint ilyen, a munkahelyén kiemelkedni nem tudó, otthon is csak másodiknak számító csehovi kisember a

mások megalázásában leli örömét. Ezért gyűjti be, vagyis viszi a fogdába minden szocialista ünnep előtt Jankót, hogy éreztesse: a korábbi rendszer embere ab ovo lázadónak számít, a népi demokrácia ellensége. Még akkor is, ha emberhez méltatlanul nyomorúságos körülmények között él. A szocializmus fosztotta ki Jankó családját, működik hát a rabló lelkiismeret: a kiraboltat gyűlöli a saját bűnei miatt. Jankó pedig állja a sarat, olykor a pártbizottság épülete előtt flangál, piszkálva a proletárhatalom öntudatát, máskor pedig megvető közönnyel és cinizmussal tekint arra a világra, amely ebbe a helyzetbe taszította. Egyszermind felül is emelkedik rajta, teljes lelki és szellemi szabadságban, önmaga deklarálta függetlenségben, hajlíthatatlan gerinccel. Ez teszi rokonszenvenné az olvasó számára, s a valós alakját és a regénybeli alteregóját ez tette félelmetessé a rendszerrel megalkuvó hétköznapi emberek előtt. Az emberét, aki megéli még a „vasrácsok között is a lélek szabadságát.” A bolondnak tartott, kigúnyolt és félt hétköznapi figura így a következetes erkölcsiségével válik igazi hőssé.

Ebben a világban mindenki függ valamitől, valakitől. Még azok a Sopronból Pestre szakadt magas rangú, arra hiú, azt fitogtató rokonok, barátok is, akiknek élete éppen olyan sivár és kisztílv, mint Sopron lélekben kisembereié. Nem polgárok ők a szó valós értelmében, csupán kisvárosi emberek, hiszen hiányzik belőlük az a kulturális affinitás, öntudat és morál, amely a városi polgárság jellemzője kell, hogy legyen. Álmosan élnek egyformán szürke mindennapjaikat, minden magasztos idea, testi-lelki tartás, gondolkodás nélkül. Egy céljuk van: meghunyászkodva, minél jobban túlélni a kor. A kort, melynek mentalitása önmagában abszurd. Ostoba megalkuvása köszönőviszonyban sincs a keresztényi türelemmel, alázattal. Ahogyan a vörös zászlóra „tűzött” szolidaritásnak sem annak valódi tartalmával. A cenzúrázott gondolat is oly’ távol van a szabadságtól.

Ebben a korban is emberek éltek, születtek, gyűöltek és szerettek, s azután meghaltak. Ebben az életben nincsenek nagy dolgok, ám a kis hétköznapi események is megteremtik azokat a helyzeteket, amelyekben kirajzolódnak nemcsak az adott korra jellemző magatartásformák, hanem az általános emberi vonások, a jellemek vagy éppen a jellemtelen tulajdonságok, kicsinyes indulatok, nagylelkűség nélküli, beszűkült vonások. Itt is pletykálnak, fecsegnek, vannak mindet nagyon tudó emberek – ezt jelenti a címbéli „bolhasípok” kifejezés.

A realista ábrázolás sajátos emberi jegyeiken keresztül kiemeli őket a szocializmus időszakából, s így napjaink szűk látókörű, kicsinyes alakjainak lenyomataiként is felfoghatók. Természetes ez, hiszen egy regényíró csupán díszletként választ helyszínt és történelmi időt. A szereplők azonban szükségszerűen korokon átívelő jellemvonásokat hordoznak, legyenek azok heroikusak vagy karkai abszurdak, hogy minden évszázad embere ráismerhessen saját gyengeségeire vagy érényeire.

Egyúttal nemcsak a társadalmi, de a családi elidegenedés fokozatait is megmutatják a kisváros megidézett családjai.

Zentai László alakjai is ilyen sérülékenyek és groteszkek. Hibáik és felismeréseik azonban nemcsak az átlagos emberi létből, hanem egy sajátosan abszurd és tragikus korból is fakadnak. Félelmeiket a diktatúra nyomása erősíti. Tömegemberek, jellegtelenek, mint a tömegáruk és tömeglakások voltak abban a korban. De ugyanúgy tudnak gyűlölni, a hatalomnak éppúgy meghajolnak önként vagy kényszerből, a túlélésért, mint bármely más kor embere. Aki nem áll be a sorba, azt ugyan irigylik, de meg is vetik, kiteszítják, erkölcsileg megsemmisítik. Látlet tehát ez is, az izmusok korokat átívelő szakaszának tragédiáit tükrözve. És az olvasóban Jankó alakja mellett felrémlik azon kevesek alakja, akik meghunyászkodás nélkül maradtak emberek. Büszkén vállalták hajdani polgármesterként vagy tanácsosként az utcaseprést vagy íróként a raktárosi munkát. Az általános „internacionalizálódással” szemben megőrizték erkölcsi tartásukat, hitből fakadó derűjüket... És felsejlenek még sokak, akiket agyonvert, agyonlőtt, felakasztott, megkínzott a karhatalom...

Még a regényben szereplők neveinek többsége is beszédes: a rendőrszászlós, aki csak második, „otthon bizonytalan balekként mozgott saját házában”, „alacsony, öntelt, rosszindulatú, csökönyös” ember. A titkárnő, a Hajlékony elvtársnő. Tóth II. Zoltán neje a felvágott nyelvű, az urát folyton csúfoló Magdolna, aki aztán majd lánya eltűnése után elsőként döbben rá arra, hogy a legfőbb érték, amire leánya vágyik, a szeretet.

De a kommunizmus jellegtelen valóságában élők mégis nagyon különbözőek, s a túlélési módjaik is markánsan eltérők. Tóth II. az otthoni sikertelenséget éli ki foglyain. Felesége a karrierjében keresi házassági konfliktusainak ellentételezését. Karakai úr, a főbérő halott felesége szellemét idézi mindennapi cselekedeteiben. Nagysimonyi Jenő, a hittantanár a négy fal közötti politizáláson keresztül fogalmaz meg múlt iránti nosztalgiát. A pestiek a csempészett fogyasztási cikkek megszerzésével és a megvesztegetéssel szerzett előnyökkel próbálnak kitűnni az egyformaságból. A nagypapa pedig párttitkárként azért eljárt a templomba is. Szucsánszky elvtárs, a főmérnök, aki a város korabeli elitjéhez tartozik, titokban kéri a rendőrkapitány segítségét lánya eltűnésekor. És nem az emberek szájától fél, hanem a párttól...

Jankó, a nincstelen, kismizmizett, deklasszált alak, akinek szintén egyformán múló mindennapjait felborítja Anna, a diáklány feltűnése, rendíthetetlen jellem. Nemcsak politikai lázadása, hanem férfiúi tartása is kortársai fölé emeli. Tökéletesen megérti a kamaszlány lázadását, szeretetét, sem szóban, sem tettel nem él vissza az egyetlen közös éjszaka kínálta helyzettel. A legtermészetesebb könnyedséggel képes uralni emberi ösztöneit a legnagyobb kísértés közepette is.

Nem tesz mást, mint meghallgatja a lányt, olykor szűkszavúan válaszolgat is neki. És Annának ez fontosabb lesz, mint a be nem teljesült egy éjszakás szerelmi kaland.

Mert Anna, a nővé válás időszakában még maga sem tudja pontosan, hogy férfira vagy egy valódi apára van-e szüksége. Az átbeszélgetett éjszaka után döbben rá, hogy az őket körülvevő szürke világban egy olyan férfiideált keres, akire felnézhet, aki figyel rá és meghallgatja. Jankó ilyen. Ezért marad meg emlékeiben ez a közös éjszaka, szívében pedig az a hűséges, tiszta, különleges érzelm, amely majd visszahozza sok év után is az Erzsébet-kert öreg mamutfenyőjéhez.

Anna lázadása egyszerre a kamaszkor természetes velejárója és az élet mókuskerekével szembeni lázadás. Vagy talán félelem az olykor egyhangú mindennapoktól és az ismeretlen, mégis jobbára kiszámítható jövőtől, a felnőtté válástól? Jankó az, aki rá tudja beszélni a hazatérésre és sorsa vállalására.

A szerző, a regénybeli narrátor, a külső körülményekben látja a két ember szerelmének legfőbb akadályát, mint mondja: „két mély lélek még mélyebb sztoriját élték meg együtt, ami nem mondható szokványosnak, ám ettől még hétköznapi. Egy izgalmas éjszaka története, de ennél nem sokkal több. Egy olyan kapcsolatot, ami úgy végződött, hogy el sem kezdődött.(...) mert esélytelenségre ítélte a világ.” Maga a történet, a két lélek alakulása azonban ezt cáfolja. Nem a világ, hanem a belső és örök morál teszi beteljesíthetlenné e kapcsolat szerelmi szálát. A lelkiismeret és a felelősség egymás iránt.

Ugyanakkor ez az éjszaka mégis mindent megváltoztat: látszatra pörögnek tovább a napok, mégsem folytatódik semmi sem úgy, ahogy volt korábban. Két, lélekben megerősödött, teljesebb ember köszön el egymástól a mamutfenyő alatt...

Anna lázadása a cselédsorba taszított nagynéni számára lesz igazán sorsfordító, hiszen ő a sok évtizeden át tartó szomorú behódolását képes megváltoztatni, és teljes jogú családtaggá válhat. Talán éppen az ő példája cáfolja azt az állításként megfogalmazott kérdést, miszerint a lázadás „szűkíti le leginkább a mozgásterünket”. Az otthon felütött Hemingway-kötet Anna szemébe ötlő idézete is az önállóság, egyéniség, morál erejét bizonyítja: „néha éppen azon a ponton leszünk erősek, ahol legjobban megtört az élet”. Rájön, hogy minden rossznak a félelem az oka. A magánéletben is, hiszen a családtagok félnek kimondani vágyaikat, érzelmeiket. És a hatalom is fél, ezért akar megsemmisíteni minden korábbi és örök értéket. Az emberek pedig félnek a hatalomtól, holott éppen nekik kellene ez utóbbit szabályozni. Ezért altatják el lelkiismeretüket és válnak – sokszínű közösség helyett – szürke, unalmas tömeggé...

Zentai regényének valós külső helyszínei mellett ott vannak a családi otthonok. A vezető réteg akkor luxusnak számító házai, a középréteg egyszerű otthonai és a szegények szuterénben lévő megkopott albérlete, amelyben megállni látszik az

idő, dohos levegőjével, lepattogzott zománcú lavórjával, vaskályhájával. A belső élettér – megannyi sajátosan zárt világ – mellett ott a természet a maga romlatlan mivoltában. A regény legfontosabb helyévé is a természet, jelesül az Erzsébet-kert válik. Az Erzsébet-kert, amely egyike az ország legrégebbi közkertjeinek. Az erkölcsös, kulturált, öntudatos polgárság kertje, mely a hagyományos, „ántivilágbeli” polgári létforma jelképévé nemesül a maga abszurditásában. Hiszen a szocializmus uniformizált tömege jár ide kikapcsolódni, s csodálja meg az öreg kaliforniai óriásfenyőt, amely évszázadnál is régebben dacol itt büszkén és megtörhetetlenül az elemekkel.

Minden a mamutfenyőnél kezdődik. Itt időzik Jankó, s ide menekül Anna is. Itt találkoznak, innen mennek a nyomorúságos albérletbe, és ide térnek vissza, hogy elváljanak útjaik. Maga a fa így nemcsak fontos helyszín, hanem jelkép is. Az embertelen hatalommal szembeni lázadás, a tömegeből való kiemelkedés, a testi-lelki tartás jelképe. Korok tanúja és túlélője. Hasonlóan Jankóhoz, aki a régivágású polgár deklasszált képviselője, a nép nevében megtaposott értékek őrzője, a hit erejével mindent túlélő nincstelen.

S hogy milyen szálak bonthatók ki a történetből, azt csak az olvasó asszociációs hajlama határozhatja meg. A nosztalgikus hang pedig megpendülhet mindazokban, akik a regénybeli időszakot átélték, itt, Sopronban, a határsáv öblében. És bár Zentai látásmódja értékmérő és -ítélő, de megbocsátó is. Hiszen hogy’ ne lehetne szeretni a szülővárost, a gyermek felnövekedésének helyét, mégha poros, szürke, megnyomorított szellemű is volt.

Valóban álmosan unalmas és kopott volt? A regény sugallata szerint a külső képet a lélek és a megélt élet festi olyanra, amilyennek az egyes emberek látják. Saját életünket mi tesszük jellegtelenné, ha nem vállaljuk egyéniségünket, sorsunkat, ha mindenben megalkuszunk...

E gondolattal is több Zentai regénye, mint korrajz és szerelmi történet. Több, hiszen a felismerés katarziszát hozza. Ezt megélni nem is kell más, mint az Olvasó nyitott ráhangolódása...

(Civil Flotta Kiadó, Budapest, 2019)

Oláh András

A megmaradás esélyei

Bakacsi Ernő: Árpád álma – A 907-es pozsonyi csata

Izgalmas – és a szépirodalomban mindmáig mellőzött – eseményt, a honfoglalást lezáró pozsonyi csatát választotta legújabb regénye témájául *Bakacsi Ernő*.

A kárpát-medencei magyarság sorsát döntően befolyásoló ütközetről történelmi források alig-alig állnak rendelkezésünkre, sok a találgatás, a feltételezés. A manapság legelfogadottabb tétel talán az, hogy a magyarokkal korábban szövetségi viszonyt kiépítő Arnulf keleti frank király halála után lazult, majd megromlott a viszony a belső hatalmi viszályokkal küzdő frank állam és a magyar törzsszövetség között. A helyzetet súlyosbította az a tény, hogy a régi állapot visszaállításán fáradó Kurszán kündüt, a törzsszövetség szakrális vezetőjét és kíséretét legyilkolták az Arnulf utódával, Lajos királlyal folytatott tárgyalás során.

A magyarokban érthető módon megrendült a bizalom a keleti frankokkal szemben. Ugyanez a másik oldal felé is igaz: az egykor frank fennhatóság alatt álló területek visszaszerzését áhító bajorok – tartva a Kurszán halála utáni esetleges magyar bosszúhadjáratról is – megelőző csapást akartak mérni a magyar törzsekre.

A szerző ennek a hadjáratnak és a nevezetes pozsonyi csatának a történetét dolgozza fel regényes formában. Az események több szálon futnak. Bakacsi Ernő cselekményszövése nyomán párhuzamosan bontakoznak ki a magyar és keleti-frank vezetők elgondolásai. Világossá válnak a szemben álló felek közötti nézetkülönbségek, tanúi lehetünk a vezérek dilemmáinak, láthatjuk a szereplők közötti viszonyokat, a hatalmi kérdésből fakadó problémákat. Ez azért is érdemel különös figyelmet, mert míg az ellenfél oldalán ezek feszültséget, bizalmatlanságot eredményeznek (különösen a kiskorú Lajos törekvései – és az őt kordában tartani igyekvő főurak közötti nézetkülönbség nyomja rá bélyegét a történetre), addig a magyar oldalon a lehetséges vitapontokat is türelemmel kezelik.

Itt fontos szerepe van Árpádnak, aki egységet tud teremteni. De hasonlóan fontos Kurszán fiának, a történetben talán leginkább főszereplőnek tekinthető Fajsznak a hozzáállása, akit nem hatalmi ambíciók vezérelnek, hanem az a törekvés, hogy népét megmentse.

A történetet nem egyetlen főhősre építi, akinek a sorsán keresztül bepillantunk a kortörténetbe, hanem egy sokszereplős dráma bontakozik ki. Mégpedig személyes tragédiákba torkolló dráma, hiszen ezen szereplők többsége (Árpád és fiai, az ellenfél oldaláról a fővezérek) áldozatául esnek ennek a küzdelemnek.

Ha mindenki meghal, ki a győztes? – kérdezhetnénk. Nos, a győztes a magyar nép. Amely – ha komoly áldozatok árán is –, de megtarthatta hazáját, a Kárpát-karéjt, s amelynek vezérei és közkatonái életükkel és halálukkal példát mutattak a hűség és becsület kérdésében.

Egy olyan történet bontakozik ki Bakacsi Ernő tolla nyomán, ahol minden szereplő érezhette saját szerepének súlyát. Az ellenfél területére küldött kémek, a felderítők, a tartalékokat őrző fiatal levették, a katonák és a vezérek egyaránt. Mindannyian tudták, ha hibáznak, ha rossz döntést hoznak, ha megfutamodnak, az nem egyszerűen személyes kudarc lesz, hanem egy nemzet pusztulását eredményezi. Ehhez a feladathoz egyként nőtt fel a magyar (ungur) és a hozzá csatlakozott, vele sorsközösséget vállaló kabar vagy székely vitéz.

Ha mégis kulcsszereplőt keresünk, akkor a már említett Fajson kívül is akad olyan személy, aki visszatérően megjelenik a regényben – ő Csoma, a fiatal, frissen házasult vitéz, akinek ugyan csupán epizódszerepek jutnak a cselekményben, ám mégis az ő sorsa ad keretet a történetnek. A regény zárójelenete pedig – amikor a harcból hazatérő Csoma megláthatja, megérintheti, kezébe veheti időközben megszületett gyermekét –, a jövőt, a túlélést, a magyarság megmaradását rajzolja meg. Azt a jövőt, amit Árpád megálmodott...

A regény sajátossága, hogy a szerző a legtöbb esetben mellőzi a szimpla eseményleírást. A lényegi információt a szereplők közötti diskurzusokból szerezheti az olvasó. Ezek a párbeszédetek nemcsak arra alkalmasak, hogy kirajzolódjon előttünk a szereplők jelleme, hogy általuk ráleljünk cselekedeteik indítékára, hanem egy olyan háttérrel is megrajzolnak, amely a korabeli európai hatalmi viszonyokra is rámutatnak. Ezeket szemlélve pedig a figyelmes olvasó azt is érezheti, hogy az eltelt évszázadok során ezek a viszonyok mintha mit se változtak volna...

Bakacsi Ernő eddig jobbjára XX–XXI. századi témák dokumentarista feldolgozásával vétette magát észre. A jelen kötet – miként azt a könyv előszavában *Kárpáti János* is megfogalmazza – „*eltér ettől a vonulattól (...), a szerző hátrahagyva a személyes tapasztalatok, megélt élmények ismerős terepét, nagy bátorsággal fordult a magyar honfoglalás korának kevésbé beszédes, útvesztő sorát rejtő szelete felé.*”

Mindemellett világos üzenetet fogalmaz meg a regény az olvasó számára: a magyarság megmaradása csakis egységben, egyet akarásban képzelhető el. A megállapítás látszólag triviálisnak tűnhet, de sajnálatos módon azt tapasztalhatjuk: nem mindenki ismeri föl napjainkban sem, hogy a széthúzás, az ármánykodás a pusztulás szélére sodorhatja a nemzetet.

(Hungarovox Kiadó – Budapest, 2020)

Bakacsi Ernő

Pósa Zoltán: Az ezerkettedik, avagy az első éjszaka

Rájöttem Pósa Zoltán titkára. Úgy vélem, e mondathoz fűzni kell némi magyarázatot. Kezdjük azzal, hogy az író is ember. Szellemi, fizikai szükségletei vannak, mint bárki másnak. Ez azt jelenti többek között, hogy iszik is. Nemcsak vizet, néha alkoholt is. Jelentős terjedelmű lista lenne az, amelyik a világirodalom nagyjai ivási szokásait rögzítené. Ez a titok! Ugyanis Pósa nem iszik. Évtizedek óta absztinens. Tehát míg mások isznak, netán a másnaposságot kúrálják ki, addig Pósa ír. Csak így fordulhat elő, hogy az ember alig győzi kapkodni a fejét, mert már ismét megjelent egy Pósa Zoltán-könyv. Félre téve a tréfát, Pósa tényleg nagyon termékeny szerző.

Egy írónak illik ismernie a kortárs irodalmat. Tehát olvasgat, de legtöbbször van kedvenc szerzője is, akitől lehetőleg elolvas mindent, ami a tollából kikerül. Nekem életünkben ilyen volt Sütő András és Végh Antal, a maiak közül – többek között – Ferdinandy György és Pósa Zoltán. Most itt van előttem *Az ezerkettedik, avagy az első éjszaka* című Pósa-könyv.

Pósa nagy szeretettel és nosztalgiával ír könyveiben szülővárosáról, Debrecenről, és több munkájának főhőse ő maga különböző figurákba és idősíkokba helyezve a történetet. Vajon ez is ilyen? – kezdem olvasni a keménykötésű, szép kivitelű könyvet. A bevezető fejezet után minden kiderül. A szebbik nem, a gyönyörű lányok itt is megjelennek, és az is világossá lesz, hogy a főszereplő most is az író. A négy lány közül kettő erdélyi, a másik kettő dúsgazdag, és Martinnal együtt mindannyian egyetemisták Debrecenben. Érdekes megoldást alkalmaz a szerző, belebújik a fia bőrébe. A fiú, Martin apja élményeit, gondolatait, emlékeit írja meg. A bevezető fejezetben a lányok Erdélyben nyaralnak. E részből kiderül a szerző hihetetlen haza- és Erdély-szeretete. Úgy ír az erdélyi városokról, történelmi nevezetességeiről, nagy fiairól, a hitről, hogy könnybe lábad az ember szeme.

Martin némi vacillálás után elhatározza, hogy felkeresi szerelmét, Jutkát, aki apja ifjúkori barátjának a lánya, és felolvassa neki eddigi műveit, novelláit. Persze, ez olyan „Pósásan”, nem szokványosan történik. Az igazi mű, a mondanivaló tulajdonképpen itt kezdődik. A tizennyolc novellát, kis megszakításokkal, Martin és Jutka felváltva olvassa végig, aztán beteljesül az „első éjszaka.”

A tizennyolc írás külön novella, de van közös szál, összefügg. Korunk problémáit, visszás helyzetét, az emberi nagyság és aljasság történéseit hozza az olvasó emlékezetébe tanulságként. Figyelmezteti az emberiséget, hogy Júdás mindig akad, az ellene való küzdelem állandó feladat.

Az első novellában Jugoszlávia szétesésére, a jugoszláv háborúkra lehet ráismerni, ahol a legnagyobb vesztes a harmadik fél, azaz mi magyarok. De a szöveg alapján asszociálni lehet akár az orosz–csecsen, Európa–muszlim konfliktusokra, netán a román vasgárda tevékenységére. A problémákon, a véres eseményeken az amerikai Fullbright ezredes cinikusan vigyorog. Ehhez nem kell magyarázat. Csapong a gondolat a történelem véres útvesztőiben.

Szellem a palackban... Az '56 utáni élet vajúdása. Hogyan éljek, mit tegyek? Hű legyek vagy önmehtagadó, erős kifejezéssel: áruló? A valóság felvetése ez: választani kell(ett). Az író válasza egyértelmű, visszazárja a szellemet a palackba. Úgy vélem, itt inkább az újságíró, mint az író mond véleményyt.

A következő részekben Pósa visszatér az egyetemi évekhez. Nagyon beégett a szerző lelkébe ez az időszak, mert nem tud tőle szabadulni, vissza-vissza tér rá. Írt már erről előző műveiben, de ez nem baj. Az ilyen történelmi traumát, annak tanulságait ismernie kell minden nemzedéknek, hogy mérlegelni tudjon. '56-ot, annak elemzését alaposan górcső alá veszi. Ír az alulképzett, nevetséges, alkoholista párttitkárokról, munkásőrökről, az „igazodó” emberek filozófiájáról. Ha ezeket a fejezeteket egy-egy novellaként fogom fel, akkor a *Dromedár* kiemelkedik közülük. Novellaként az a legjobb.

Korunk bírálata, társadalmi megítélése a 9. fejezet után domborodik ki igazán. Az egyszerű emberek fejével gondolkodva olyan kérdéseket vet fel, hogy mikor volt jobb, mikor éltem én jobban 1990 előtt vagy után? Pontokba szedi az érveket és ellenérveket. Én ilyen összefüggő, jól megfogalmazott bírálatot az 1990 utáni évekről még nem olvastam. Bayer Zsolt szájából hallani hasonlókat. Nem árt a narrációnak az sem, hogy itt tetten érhető az újságíró.

Bemutatja a rendszerváltás utáni munkás helyzetét, aki sajnálja a gyárat, mert úgy érzi, hogy oda a biztonsága. Nem számít a becsület, a tudás. Jönnek a beképzelt „barna irhabundás” szélhámosok, szerencselovagok. Kitűnően mutatja be a legnagyobb veszteseket, az alulképzetteket, akik a kapitalizmus vasfogai között őrlődnek.

Kitűnő a könyv szerkezete, a mondanivaló kordában tartása. Judit és Martin beszélgetései a két novella felolvasása között adják a feszes mondanivaló zord valóságát, ugyanakkor magyarázzák, kiegészítik azt. Ez jó írói fogás, de feltűnő a két egyetemista (csak 20 évesek) rendkívüli nagy tudása a társadalom megítélését illetően. Elgondolkodtató az író szürrealista megoldása is, amikor egy húszéves, meztelen, álló férfiaságával ábrázolt fiú nem a lánynak esik neki, hanem novellát olvasnak egymásnak.

A 12.-nek jelzett írástól négy rövid novella következik. Egy-egy szösszenet a Pozsonyba került íróról, aki részeg másnaposságában medítál, vizionál a helyzetéről. De ez megtévesztő, ez csak a váz. Politika ez a javából, a nemzet féltése. Íme egy félmondat...

„dobhártyarepesztő pozsonykülvárosi nyüzsgés, amelyből már szinte teljesen kifogytak, kifolytak a magyar szavak.”

A Solvejg fejezetet túl elvontnak tartom, kilóg a sorból. Nehéz asszociáció egy norvég parasztlány szenvedéseinek összehasonlítása az erdélyi megpróbáltatásokkal. Nemcsak az értelmiségnek írunk. Persze, úgy is felfogható ez, hogy az író Erdéllyel kezdte, és vele is zárja Martin történetét.

A végén az író visszatér a történet elejére, kiderülnek a dolgok, van beteljesülés. Kimondja a szerző, hogy most, jelenleg jobb a társadalom közérzete, mint 1990 előtt és a rendszerváltás első évtizedeiben. De hogy mindezt hogyan teszi, erről győződj meg MAGAD, kedves olvasó, mert nemcsak szórakoztató művet, de ki-tűnő társadalmi elemzést is tartasz a kezdedben.

(Coldwell Art Bt., Budapest, 2019)

Jahoda Sándor

Magyar szöveg: Dr. Hársing Lajos

Kaiser László: Dr. Hársing Lajos hivatása. Kalandozás a magyar szinkron és a műfordítás világában

Sokan gondoljuk úgy – én abszolút biztosan –, hogy a magyar szinkronművészet: nemcsak hogy egyedülálló, de – persze nem minden film esetében – világviszonylatban is az elsők között van. Ezek tények. Ehhez nyilván jó filmszövegfordítók, színészek, rendezők, stábok is kellettek, és kellene ma is.

Romhányi József fordításában ismerhettük meg *A Flintstone családot*, és sokan meg vannak győződve arról, *hogy jobb, mint az eredeti*. Vagy: sokan emlékszünk még rá, mi, negyvenesek is, természetesen arra, amikor a televízióban (vagy a mozikban) elhangzott: „Magyar szöveg: dr. Hársing Lajos.”

Az ingyencek emlékezhetnek az efféle „hársingos”, kitűnő átmagyarításos nevekre: a *Horgász a pácbanból* a kiskutya erre hallgatott: *Takarodj*. A hívószó pedig: *Gyere ide, Takarodj!*... vagy a *Jákob rabbi kalandjaiból* a főhős egyik nőügye... Kinek is a neve: *Teréz Pitykéz*... A főhős neve pedig: *Viktor Fakopáncs* – hogy csak néhányat említsünk.

Ki volt hát dr. Hársing Lajos? Nos, sok mindent megtudhatunk róla, ha Kaiser László legújabb könyvét elolvassuk. A kötet, amely valójában életinterjú dokumentumokkal, ugyan 2003-ban már megjelent (*Dr. Hársing Lajos. Hivatása szinkron dramaturg* címmel), ám ez most egy bővített, gazdagított kiadás, mely idén látott napvilágot. „Tudása akkora volt, hogy – megkockáztatom – a polihisztóri jelző sem túlzás” – fogalmaz a kötet elején Kaiser László. Egyet kell, hogy értsünk Kaiserrel; aki szinkronlektorként volt kollégája a neves szinkron dramaturgnak az egykori Pannónia Filmstúdióban, későbbi nevén a Videovox Stúdióban.

Dr. Hársing Lajost elsősorban mint szinkron dramaturgot ismerhette meg egy egész ország. Ő maga vallotta, hogy: „A legkedvesebbek, amelyekben legtöbb örömet találtam, azok a Funés-filmek...” De számtalan nagyszerű „átültetése” volt. Vegyük például: a *Sok hűhó semmiért* című filmet, Kenneth Branagh 1993-as Shakespeare-filmadaptációját. És még hosszasan sorolhatnánk.

Feltétlenül ki kell térnünk arra a nem elhanyagolható szempontra, hogy: jó, jó, fantasztikus munká(ka)t végzett Hársing Lajos, de azért a magyar színészek, a tehetséges szinkronszínészek (sőt a szinkronrendezők) is kellettek a sikerhez. Vagyis ezek közös produktumok voltak. Számtalan nevet lehetne mondani a szinkronművészek közül (és bizony, ma is sok akad köztük), akik a hangjukkal járultak-járulnak hozzá egy-egy külföldi produkcióhoz, ehhez persze remek szöveg és

fordító is kellett. Mint Kaiser László írja: „Szép és hahotás emlékeket őriztem egy-egy filmjének fordításáról”. Vagyis egy *összeművészeti* – és igenis: *magyar* – alkotásnak örülhettünk a film befogadásakor, nézésekor.

Az egyik különlegessége a könyvnek, amikor *láthatjuk* Hársing Lajost, mondhatni akció közben. Erről maga nyilatkozik egy interjúbán: „(...) mindig gondolnom kell a színészre is; mielőtt leírom – vagy közben –, mondom is, ügyelek arra, hogy ne legyen nehezen elmondható mássalhangzó-torlódás, és hogy meglegyen a szövegnek a belső ritmusa is, ami a színész munkáját és egyáltalán a hitelességét segíti.”

És persze, nem feledkezhetünk meg a feliratos filmekről sem. Hiszen sok jó szöveget készített, vagyis fordított-dramatizált dr. Hársing Lajos, de szívünkhöz – és az ő szívéhez is – mégiscsak a szinkronművészet állt közelebb. Elképesztő munkabírású ember volt. Saját bevallása szerint: „durván számolva legalább negyven filmet fordítottam egy évben.” És ez csak a filmes tevékenysége... Hiszen műfordító is volt, rádiós is, számos rejtvénykönyvet és irodalmi ismeretterjesztő könyvet írt, nem beszélve hosszú tanári tevékenységéről.

Mégis meglepően kevés siker jutott ki neki. „A saját értékrendemben dr. Hársing Lajos a szinkron koronázatlan királya; viszont, ha jól tudom, semmiféle állami filmes kitüntetésben nem részesült, nem számítva a 'helyi' nívódíjakat” – fogalmaz keserűen Kaiser a kötetben olvasható tanulmányában. Egyébként a könyv külön érdeme és érdekessége, hogy a vallató, a nagy ívű életet és szakmai vonatkozásokat bemutató, izgalmas életinterjú mellett egész pontosan után dokumentumok is helyet kaptak: dr. Hársing Lajos lényeglátó megállapításait az irodalmi művek és filmek fordításáról, példákkal igazolva tanulságait, valamint szakmai önéletrajza, életútjának lexikonszerű áttekintése, illetve fontosabb filmszövegfordításainak, könyveinek felsorolása.

Akár szimbolikusan is vehetjük, hogy dr. Hársing Lajos 2000-ben hunyt el. A XX. századi nagy emberek egyikeként. Hiszen, addigra már teljesen átalakult minden – ami addig volt, s itt most nem a szinkronműtermek technikai, műszaki elkerülhetetlen változásaira gondolok. Húsz év telt el azóta. Próféta üzenetként hat ránk ez a rövid mondata: „Szomorú, hogy sokan – nem egészen tudatosan – részt vesznek a szellemi-nyelvi környezetszennyezésben.” Mondta ezt úgy, hogy elég, ha szétnézünk: szó szerint és minden értelemben romlott ez a helyzet.

Életműve mégis reményt ad. Értelmiségi tartása is. Az igazán nagy emberek életműve(i) mindig reményt adnak nekünk. És vannak, akik folytatják. Mert a minőséget mindig tovább kell vinni.

És ő – talán az égből nézve – igazán örülhet ennek.

(Hungarovox Kiadó, Budapest, 2020)

Bölöni Domokos

Az élet szervező elve: a szeretet

Baricz Lajos: Telehold – Karanténvirágok

Baricz Lajos (1958, Borzont) 1984 óta szolgál, 1990 óta pedig a városiasodó nagyközség, Marosszentgyörgy megbecsült, méltán népszerű plébánosa. Hajléképítő, hitélet-irányító, művelődésszervező, lapszerkesztő (*Harangszó*), hitének és népének önzetlen, elhivatott, elkötelezett munkása. A közösség lelki életének gondozása és a leghétköznapibb értelemben vett népszolgálat azonos súllyal tölti be és táplálja mindennapjait, edzi szervezetét, gazdagítja tapasztalatát: ez ad értelmet az elmének, ez dúsítja ihletét, ez a ritkaság „szervező-elv”: a keresztényi szeretet.

A szeretet „visszasugárzása” a közösség lélektükreiről: tölti fel szívét-lelkét újra és újra életenergiával. Könyve azonban védekezés is. Védekezés és bátorítás. A magányt meg-osztva vészeltethetjük át a nehéz időket, vallja.

Új könyvének előszavában így vezeti be olvasóját a „közös magányba”: „Időnként úgy érezzük, semmire sincs időnk. Sok mindent szeretnénk megvalósítani, sok helyen jelen lenni, de tapasztaljuk, nincs elég időnk. Alig tudunk elcsendesedni, elmélyedni, Istenre, ember-társunkra és önmagunkra figyelni, mert sodor az idő áradata, visz magával.

Aztán az idei év meghozta a lelassulás lehetőségét, sőt a megállást. Két és fél hónapra megállt az élet. Nem volt könnyű átvészelni. Aki kertés házban lakik, annak valamivel könnyebb volt, mert kint tevékenykedhetett, alakíthatta, szépíthette a növényeket, virágokat stb. Több idő jutott a családtagokra, Istenre és önmagunkra. Ez a holt idő segített hozzá, hogy a 'zárt kapuk' mögötti magányomban többet imádkozzam, olvassak, és hogy ne érezzem a bezártságot, gondolatban erre-arra kalandoztam.

Hogy hol, merre jártam, azt szeretném megosztani azokkal, akiket érdekel. Mindenhová nem is jutottam el. De azért nem sóvárgom vissza a belső száműzetés hónapjait. Ahogy jöttek, születtek egymás után, úgy sorakoznak most ebben a *Telehold – Karanténvirágok* című kiadványban. Műfajuk nincs. Írások, szülemények. Ezáltal a holti dő nem maradt holt idő. S hogy hatvanhárom írás van benne, lehetne véletlen is, de éveim számát adja. Ki hitte volna?”

A könyv kedvesen olvastatja magát. Gyermekkori és későbbi emlékek, mesébe illő vagy balladás élethelyzetek, régi és újabb történetek, megélt vagy másoktól hallott tapasztalatok, humoros vagy megrendítően szomorú sorsok sorjáznak, látszólag rendszertelenül, sőt szertelenül. Oldásnak ott a gyergyói kópés vagy a megbocsátóan ránk kacsintó, „bariczos” humor. De ami kévébe fogja valamennyi sorát, mondatát: az a szeretet szervezőelve. Akkor a leghatékonyabb, amikor ki sem mondják.

(F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020)